

Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneğinde Toda-Yamamoto Nedensellik Testi

The Relationship Between Public Expenditure and Economic Growth: Toda-Yamamoto Causality Test in the Sample of Turkey

Mustafa OKUR^a

Öz

Bu çalışmada, 1980-2019 döneminde Türkiye ekonomisinde kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışmada yapısal kırılmaların varlığından dolayı, ADF birim kök testine ilave olarak yapısal kırılmalı Lee Strazicich (2003) birim kök testi kullanılmış ve değişkenlerin durağanlıkları tespit edilmiştir. Ardından kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki nedenselliği tespit etmek için Toda-Yamamoto nedensellik testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Buna göre kamu harcamalarında meydana gelen artış, ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir. Bununla birlikte kamu harcamaları ve ekonomik büyüme değişkenlerinde yapısal kırılmaların olduğu tespit edilmiştir. Yapısal kırılmaların Türkiye'nin ekonomik kriz dönemlerine denk geldiği ve söz konusu kırılma tarihlerinde kamu harcamalarında bir artışın meydana geldiği görülmüştür. Buradan hareketle, hem değişkenler arasında bir nedenselliğin olması hem de kriz dönemlerinde kamu harcamalarının artması, ilgili dönemde Türkiye ekonomisi için Keynesyen hipotezin geçerli olduğunu destekler nitelikteki sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular, kamu harcamalarının bir istikrar politikası aracı olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Harcamaları, Ekonomik Büyüme, Toda-Yamamoto Nedensellik Testi

JEL Sınıflandırması: H50, E60

Abstract

In this study, the relationship between public expenditures and economic growth in the Turkish economy during the 1980-2019 period was analyzed. Due to the presence of structural breaks in the study, Lee Strazicich's (2003) unit root test with structural break was used in addition to the ADF unit root test and the stationarities of the variables were determined. Then, the Toda-Yamamoto causality test was used to determine the causality between public expenditures and economic growth. According to the results obtained, a one-way causality relationship was found from public expenditures to economic growth, namely, the increase in public expenditures has a positive effect on economic growth. However, it has been determined that there are structural breaks in public expenditures and economic growth variables. It has been observed that the structural breaks coincide with the economic crisis periods in Turkey and an increase in public expenditures occurred on the break dates. From this point of view, the fact that there is a causality between the variables and the increase in public expenditures in crisis periods supports the validity of the Keynesian hypothesis for the Turkish economy in the relevant period. As a result, the findings indicate that public expenditures can be used as a stabilization policy tool.

Keywords: Public Expenditures, Economic Growth, Toda-Yamamoto Causality Test

JEL Classification: H50, E60

^a Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, e-mail: mustafa.okur2@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0822-4637

Geliş Tarihi: 04.12.2022; Revizyon Tarihi: 19.12.2022;

Kabul Tarihi: 20.12.2022;

Çevrimiçi Yayınlanma: 22.12.2022.

Received: 04.12.2022; Revised: 19.12.2022;

Accepted: 20.12.2022;

Available Online: 22.12.2022.

1. Giriş

Geçmişten günümüze devletin ekonomideki rolü ve bu rolü üstlenirken sınırlarının da ne olması gerektiği tartışılan konular arasındadır. Tarihi dönem içerisinde devletin ekonomideki rolü ve sınırları kimi zaman genişleme kimi zaman da daralma eğilimine girmiştir. Göstermiş olduğu bu eğilimler, ülkelerin içerisinde bulunmuş olduğu siyasi ve ekonomik faktörler tarafından belirlenmiştir. Liberal dünya görüşünün hâkim olduğu zamanlarda devletin ekonomideki rolü kısıtlı iken, korumacı faaliyetlerin yürütüldüğü dönemlerde devletin ekonomideki rolü genişleme eğilimine girmiştir. Bu açıdan dünya ülkelerinin ekonomilerindeki kamu kesiminin payı da dönemler itibari ile sürekli değişmelere maruz kalmıştır (Sandalcı ve Sandalcı, 2016, s. 414). Nitekim kamu harcamalarının 20. yy. başlarında ekonomideki payının %10, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ise %50 dolaylarını aştığı görülmektedir. Kamu harcamalarının bu şekilde artışı, devletin üstlendiği görev ve ekonomik faaliyetlerinde meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır (Pehlivan, 2004, s. 70).

Richard A. Musgrave göre devlet, ekonomiye olan müdahalesini üç yol üzerinden gerçekleştirir. Bunlar "kaynak tahsisi, gelirin yeniden dağıtılması ve istikrardır". Musgrave bu şekilde devletin ekonomi ile olan ilişkisinin kurulacağını ve devletin bu yollarla ekonomiye müdahale edeceğini varsayar. Kamusal malların üretimi, ekonomik ve sosyal faaliyetler, dışsalıklar vb. etmen ve durumlar devletin ekonomiye müdahalesini zorunlu kılmaktadır. Bununla birlikte devletin ekonomiye müdahale sınırının ne olması gerektiği ise tartışma konusudur. Buna göre klasik ekonomik yaklaşımda devlet müdahalesinin sınırlı olması gerektiği, eski Doğu Bloğu Ülkeleri ise özel girişim arayışlarının nasıl olması gerektiğini tartışmaktadır. Günümüzde Çin dahil birkaç ülke kontrollü bir denetim ile özel sektöre sınırlar çizmektedir (Savaşan, 2019, ss. 1-74). Başka bir açıdan, kamu harcamalarının finansmanını sağlayan vergilemede, sınırların olması gerektiği belirtilmektedir. Buna göre vergi uygulaması, piyasa işleyişini bozmamalı ve ekonomik, sosyal hedefleri gerçekleştirmede bir araç vazifesi görmelidir.

Günümüz dünyasında kamu harcamalarının yapısını ve şeklini etkileyen faktörlerin başında, ekonomik büyümeyi gerçekleştirme hedefi yatmaktadır. Nitekim ekonomik büyüme, toplumların en önemli makroekonomik hedeflerinden birisidir. Bu bağlamda gerek ekonomik büyümenin belirleyicileri gerekse ekonomik büyüme ile ilişkisi olan göstergeler incelemeye değer bulunmaktadır. Bu açıdan 1929 Ekonomik Buhranı ile birlikte kamu harcaması başat bir gösterge olarak bu perspektifte değerlendirilmektedir.

Kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki genel itibariyle iki farklı görüş tarafından ele alınmaktadır. Bunlar Wagner Yasası ile Keynesyen görüştür. Wagner Yasası'na göre ekonomik büyüme gerçekleştiğinde hem kamu harcamaları hem de ekonomi içindeki kamu sektörünün payı artmaktadır. Bir diğer ifade ile kamu harcamaları, ekonomide meydana gelen büyümenin nedeni değil sonucu olarak görülmektedir. Bunun aksine Keynesyen görüşe göre, ekonomik büyümenin gerçekleşmesi kamu harcamalarına bağlıdır. Özellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde, yetersiz tüketim ve yatırım seviyesinin artırılabilmesi, işsizlik ve eksik istihdamın azaltılabilmesi için kamu harcamalarının artırılması gerektiğini öne sürmektedir (Yavuziğit, 2022, s. 65). Bundan dolayı kamu harcamaları Wagner Yasası için içsel Keynes görüşüne göre dışsal bir etkidir. Söz konusu nedenselliğin yönü Wagner Yasası'nda ekonomik büyümeden kamu harcamalarına, Keynesyen görüşe göre ise kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğrudur (Arisoy, 2005, s. 63).

Dünya Bankası verilerine göre Türkiye ekonomisinde 1980'lerde ekonomi içerisinde kamu harcamasının payı %11,6 seviyesinde iken bu oran 2020'lere doğru 15.5 düzeylerine çıkmıştır. Ekonomide ciddi bir ağırlığa sahip olan kamu harcamalarının bu açıdan temel makro göstergelerle ilişkisinin incelenmesi ve elde edilecek sonuçlar üzerinden ortaya konulacak olan ekonomi politikaları önem arz etmektedir. Türkiye ekonomisi gibi kırılgan ve cari açık seviyesi yüksek olan bir ekonomi dikkate alındığında bütçe dengesini gözetmek açısından kamu harcamalarının ekonomi ile olan irtibatının doğru bir şekilde modellenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada Türkiye ekonomisi özelinde 1980-2019 dönemi verileri dikkate alınarak kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelemeye tabi tutulmaktadır. Elde edilen sonuçlar üzerinden Wagner Yasası veya Keynesyen görüşün Türkiye ekonomisi için geçerliliği test edilecektir. Bu sonuçlar ışığında Türkiye ekonomisinde politika yapıcılara önerileri getirilmesi çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu bölümün ardından geniş uygulamalı literatür taraması yer almakta, üçüncü bölümde ekonometrik analizler tanıtılmakta ve son bölümde de analiz sonuçları ve bu sonuçlara dönük politika önerileri yer almaktadır.

2. Literatür Çalışması

İlgili literatür incelendiğinde hem Keynes hem de Wagner'in hipotezlerini destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Yamak ve Küçükkale (1997), kamu harcamaları-ekonomik büyüme değişkenleri arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Çalışmayı, Türkiye özelinde 1950-1994 dönemi arası yıllık verileri kullanarak yapmışlardır. Söz konusu çalışmada ko-entegrasyon ve nedensellik testleri uygulanmış bunun neticesinde değişkenler arasında anlamlı, uzun dönemli bir ilişkinin varlığını tespit edilmiştir. Buna göre kamu harcamalarının ekonomik büyümeden pozitif yönde etkilendiği, buna karşılık kamu harcamalarının ise ekonomik büyüme değişkeni üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığını tespit etmişlerdir. Kar ve Taban (2003) ise ekonomik büyüme üzerinde kamu harcaması bileşenlerinin ne tür bir etkiye sahip olduğu incelemiş, bunun için 1971-2000 yılları arasına ait verileri kullanarak eş bütünleşme analizi yapmıştır. Çalışma sonuçlarına göre ekonomik büyüme üzerinde eğitim ve sosyal güvenlik harcamaları değişkeninin pozitif, sağlık harcamaları değişkeninin ise negatif etkiye sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Altyapı harcamaları değişkeninin ise ekonomik büyüme üzerinde istatistiksel açıdan anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şimşek (2004) ise her iki değişken arasındaki ilişkiyi 1965-2002 yılları arası verileri kullanarak ele almıştır. Yapmış olduğu ekonometrik çalışmada, kamu harcamaları-GSMH arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğu, bu sebepten dolayı kamu harcamaları-ekonomik büyüme ilişkisine dair Keynes ve Wagner'in hipotezlerinin geçerli olduğu yani değişkenler arasında karşılıklı bir etkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir çalışmayı yapan Arısoy (2005) değişkenlere ek olarak kamu harcamalarının alt bileşenlerini dahil ederek 1950-2003 arası dönemi incelemiştir. Nedensellik ve eş bütünleşme analizlerinin yapıldığı çalışmanın sonuçları Wagner'in hipotezini desteklerken, Keynesyen 'in ortaya koyduğu hipotezleri desteklemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Oktayer ve Susam (2008)'in yapmış oldukları çalışmada, kamu harcamaları-ekonomik büyüme ilişkisi 1970-2005 arası yıllık veriler kullanılmak suretiyle ele alınmıştır. Söz konusu değişkenler arasına kamu harcaması bileşenlerinin de dahil edildiği ampirik çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, kamu harcamalarının ekonomik büyümedeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamsız olduğu ancak kamusal yatırım harcamalarının söz konusu ekonomik büyümeye değişkenini pozitif etkilediği tespit edilmiştir. Altunç (2011) benzer şekilde söz konusu değişkenler arasına kamu harcaması bileşenlerini dahil etmiş ve daha geniş bir aralığı kapsayan 1960-2009 arası dönemi incelemiştir. Elde edilen bulgularda, ekonomik büyümeden kamu harcamalarının ekonomideki paylarına doğru nedensellik ilişkisinin olduğu görülmüştür. Bu açıdan Wagner Kanunu'nun yapılan çalışmanın kapsamı bakımından geçerli olduğu tespit edilmiştir. Yine diğer çalışmalarda olduğu gibi Gül ve Yavuz (2011), değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve Wagner ile Keynes hipotezlerinin 1963-2008 dönemi için Türkiye açısından geçerliliğini test etmek istemiştir. Eşbütünleşme ve Granger Nedensellik testlerine göre, belirtilen dönem arasında Wagner'in hipotezinin geçerli olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bu çalışmalara ilave olarak Yüksel ve Songur (2011), önceki yapılan çalışmalardan farklı olarak, çalışmanın içerisine borç faiz ödemelerini de dahil ederek çalışmayı bu çerçevede ele almıştır. 1980-2010 arası dönemi, Granger Nedensellik testiyle birlikte Engle-Granger eşbütünleşme testi ile analiz etmiş, nedensellik ilişkisinin toplam kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğru olduğunu tespit etmişlerdir. Buna göre Keynesyen hipotezin geçerli olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Kabaklarlı ve Er (2014) ise yapmış oldukları çalışmada söz konusu değişkenlerin yanında, kamu harcaması bileşenlerini

de dikkate almış, yöntem olarak Wagner Yasası'nın Musgrave modelini uygulamışlardır. 1930-2012 döneminin ele alındığı çalışmanın sonuçlarına göre kısa dönemde Wagner Yasası Musgrave modeli geçerli değilken, uzun dönemde modelin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Diler (2016) yapmış olduğu çalışmada 1998-2010 dönemini üçer aylık verilerle ARDL ve Toda-Yamamoto nedensellik testini kullanmış, kamu harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın ulaştığı bulgular, her iki değişken arasında eşbütünleşme olduğu ancak Toda-Yamamoto nedensellik testinde ise nedensellik ilişkisinin bulunmadığı yönündedir. Buradan hareketle Türkiye'nin ekonomik büyümesini kamu harcamaları ile artırmak istemesinin sonuçsuz kalacağı bulgusuna ulaşmıştır.

Yurgiden (2018) yapmış olduğu çalışmada 1999-2017 yılları arası yıllık verilerden yola çıkarak, kamu harcamalarıyla ekonomik büyüme arasında ne tür bir ilişki olduğunu Türkiye özelinde tespit etmeyi amaçlamıştır. Granger, ARDL, Toda-Yamamoto nedensellik testlerinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre, kısa dönemde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiş buna karşılık uzun dönem açısından incelendiğinde, ekonomik büyüme üzerinde kamu harcamalarının pozitif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Şit ve Karadağ (2018) ise yapmış oldukları çalışmada 1980-2016 yılları arası dönemi incelemiş, söz konusu yıllar arasında ekonomik büyüme ile kamu harcamaları alt bileşenleri arasındaki nedensellik ilişkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Toda-Yamamoto nedensellik testi kullanılmış ve tüm değişkenler arasında iki taraflı nedensellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Keynesyen ve Wagner tarafından ortaya konulan hipotezlerin Türkiye ekonomisi açısından geçerli olduğu söylemek mümkündür.

Tekbaş (2019) 1990-2017 arası yıllarında kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde bir etkiye sahip olup olmadığını incelemiş, söz konusu modeli Cobb-Douglas üretim fonksiyonu üzerine kurmuştur. Söz konusu model, Gregory-Hansen eşbütünleşme testinin ve ARDL sınır testinin kullanılması ile, ticari açıklık ve kamu harcamalarının GSYH üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre bir nedenselliğin olduğu, söz konusu nedenselliğin ise kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğru, kurulan modelin sonuçlarına göre Keynesyen 'in ortaya koyduğu fikirlerin Türkiye ekonomisi açısından geçerli olduğu sonuca ulaşılmıştır. Özbay (2019) ise benzer şekilde Türkiye'de toplam kamu harcamalarının yanında, kamu harcamalarının alt bileşenlerinin ekonomik büyümeye olan etkisini 2006-2017 yılları arasını üçer aylık veriler kullanarak incelemiştir. Söz konusu çalışmada ARDL modeli ve Toda-Yamamoto nedensellik testleri kullanılmıştır. Elde edilen test sonuçlarına göre belirtilen uzun dönemlerde kamu harcamalarının pozitif yönde ekonomik büyümeyi etkilemiş olduğu görülmüştür. Buna göre incelenen dönem için Türkiye ekonomisi açısından Keynes hipotezinin geçerli olduğunu destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Benzer şekilde Fırat ve Tuğlu (2019) Türkiye ekonomisini 1998-2018 yılları arası çeyreklik verileri kullanmak suretiyle, kamu harcamaları ile ekonomik büyüme ilişkisini ARDL sınır testi ile incelemiştir. Buna göre elde edilen test sonuçları hem uzun dönem için hem de kısa dönem için kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun aksine Aslıkara (2019) ise 1980-2018 yılları arası verileri kullanmış ve değişkenler arasındaki ilişkiyi Var analizi ile incelemiştir. Çıkan sonuçlara bakıldığında, kamu harcamalarındaki artışların ekonomik büyümeyi artırdığı, kamu harcamaları üzerinde ekonomik büyümenin bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Sonuçlara göre söz konusu yıllar arasında Türkiye üzerinde elde edilen verilerin Keynesyen 'in görüşlerini desteklediği, Wagner Kanunu'nu ise desteklemediği gözlemlenmiştir.

Altıntaş (2020) yapmış olduğu ekonometrik çalışmada, kamu harcamaları değişkeni ile ekonomik büyüme değişkenini yapısal kırılmalı ARDL modeli çerçevesinde incelemiştir. Türkiye ekonomisinde 2006-2019 dönemini üçer aylık verilerle irdeleyen bu çalışmanın sonuçlarına göre her iki değişken arasında eşbütünleşme tespit edilmiş ve uzun dönemde kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi bir diğer ifade ile kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğru nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Keynesyen görüşleri söz konusu dönemde desteklemektedir.

Zabun (2020) yapmış olduğu çalışma ile önceki yapılan çalışmalara benzer sonuçlar elde etmiştir. 1999-2017 yılları arası verileri ile ekonomik büyüme ile kamu harcamalarını, Granger Nedensellik Testi, ADF testi ve Johansen Eşbütünleşme Testi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, ekonomik büyümenin nedeninin kamu harcamalarının olduğu ve ekonomik büyümenin yatırım harcamalarının nedeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle söz konusu yıllar arası Türkiye ekonomisi için geçerli olan ekonomik yapıda Wagner modelinin geçerli olduğu, yatırım harcamaları için ise Keynes modelinin geçerli olduğunu bulgularına ulaşılmıştır. Benzer şekilde Atgür (2020) çalışmasında kamu harcaması değişkeninin söz konusu ekonomik büyüme değişkeni üzerindeki etkisini incelemek ve aynı zamanda Keynesyen Hipotezi ile Wagner Kanunu'nun geçerliliğini Türkiye ekonomisi üzerinde test etmek istemiştir. Bunun için 2006-2019 yıllarına ait üçer aylık verileri kullanarak Phillips-Ouliaris eşbütünleşme ve Granger Nedensellik testini uygulamıştır. Çalışma sonuçlarına göre kamu harcamalarının GSYİH üzerinde bir etkiye sahip olduğu görülmüş ve Keynesyen Hipotezi ile Wagner Kanunu'nun geçerli olduğu görülmüştür.

Demirgil ve Karaca (2020) ise yapmış oldukları çalışmada 2010-2020 yılları arası aylık verileri kullanarak kamu harcaması türlerinin ekonomik büyümeyi nasıl etkilediğini tespit etmek istemiştir. ARDL sınır testi yönteminin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre ekonomik büyümeyle cari ve transfer harcamaları arasında pozitif, transfer harcamalarıyla ise negatif bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Yine bu çalışmaya benzer başka bir çalışma Yılmaz ve Akbulut Bekar (2021) tarafından yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile aynı yöntem kullanılmış fakat incelenen dönem ve değişkenler arasında birkaç farklılık olmakla birlikte, birbirine yakın sonuçlara ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmada 2006-2019 yılları arası üçer aylık veriler kullanılarak, cari ve sermaye giderlerinin hem kısa hem de uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu, cari ve sermaye transferlerinin ise bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Ancak dikkat çeken bir diğer nokta, cari transferlere ait katsayıların anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bu verilerden yola çıkarak, ekonomik büyümenin kamu harcamaları değişkeninden pozitif şekilde etkilendiği ve Keynesyen hipotezinin incelenen dönem açısından geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Kızılkaya (2021) yapmış olduğu çalışmada 1960-2019 dönemi arasını yıllık verilerden yola çıkarak kamu harcamaları-ekonomik büyüme ilişkisini, Fourier Nedensellik testini kullanarak incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kamu harcamalarından ekonomik büyümeye nedensellik ilişkisinin var olduğu dolayısıyla söz konusu yıllar arası Türkiye ekonomisi için Keynes hipotezinin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İçen (2021) ise daha kısa bir dönem olan 2006-2020 arası dönemi kamu harcamaları-ekonomik büyüme açısından incelemiş ve söz konusu yıllar arasındaki ilişkiyi Wagner Yasası çerçevesinde ele almıştır. Bunun için ARDL ve doğrusal olmayan ARDL (NARDL) yöntemlerini kullanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda Wagner Yasasının seçili yıllar arasında geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özen ve Köse (2022) ise benzer şekilde iki değişken arasındaki ilişkiyi 1980-2017 arası yıllık verileri kullanarak ARDL analizini ile test etmişlerdir. Buna göre Türkiye ekonomisi açısından söz konusu değişkenler açısından anlamlı ve pozitif ilişkinin varlığını tespit etmişlerdir. Buna göre Keynes hipotezinin söz konusu dönem açısından geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir açıdan, Yavuzer ve Peker (2022) kamu harcamaları ile birlikte vergi gelirlerinin ekonomik büyümeye olan etkisini incelemiştir. 2006-2020 arası dönemi Johansen eşbütünleşme analizi ile incelenen çalışmanın sonuçlarından elde edilen verilere göre; Ekonomik büyüme üzerinde kamu harcamalarının istatistiki olarak anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu, kamu harcamalarında %1'lik bir artışın meydana gelmesi ekonomik büyümeyi %1,1 artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Gülşen (2022) ise yapmış olduğu çalışmada farklı olarak, ekonomik büyüme ile kamu harcaması yerine kamu harcamasının bileşenlerini kullanmıştır. Bunun için 1999-2019 dönemi arası yıllık verileri kullanarak kamu harcaması bileşenleri değişkeninin ekonomik büyüme değişkeni üzerindeki etkisi kısa ve uzun dönemde incelemiş, yöntem olarak ARDL-ECM yöntemini kullanmıştır. Yapılan çalışma, uzun dönemde cari harcamaların ekonomik büyümeyi 2,41, transfer harcamalarının ise -1,85 etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda görüleceği üzere konuya ilişkin literatür çalışması kronolojik olarak verilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde her bir çalışmanın incelemiş olduğu tarih aralığı, kullanmış olduğu yöntem, değişkenler ve bunun sonucunda ulaşılan bulgular birbirinden farklılık göstermektedir. Aşağıda tablo 1 ve 2’de ise söz konusu literatürün özet hali bulunmaktadır.

Tablo 1. Literatür Özeti

Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme				
Yazar	Çalışma Yılı	Dönem	Analiz Yöntemi	Sonuç
Yamak ve Küçükkale	1997	1950-1994	Ko-entegrasyon Testi, Nedensellik Testi	Wagner Hipotezi desteklenmektedir.
Kar ve Taban	2003	1971-2000	Eşbütünleşme Analizi	Değişkenler arasında eşbütünleşme vardır.
Şimşek	2004	1965-2002	Eşbütünleşme Analizi, Nedensellik Analizi	Çift yönlü nedensellik tespit edilmiştir.
Arısoy	2005	1950-2004	Nedensellik Testi, Eşbütünleşme Analizi	Wagner Hipotezi desteklenmektedir.
Oktayer ve Susam	2008	1970-2005	En Küçük Kareler Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Altunç	2011	1960-2009	ARDL Yöntemi, Granger Nedensellik Testi	Wagner Hipotezi desteklenmektedir.
Gül ve Yavuz	2011	1963-2008	Eşbütünleşme Analizi, Granger Nedensellik Testi	Wagner Hipotezi desteklenmektedir.
Yüksel ve Songur	2011	1980-2010	Granger, Engle-Granger Eşbütünleşme Testi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Kabaklarlı ve Er	2014	1930-2012	Wagner Yasası Musgrave Modeli	Uzun dönemde Wagner Yasası Musgrave Modeli geçerlidir.
Diler	2016	1998-2010	Toda-Yamamoto Nedensellik Testi, ARDL Yöntemi	Değişkenler arasında eşbütünleşme vardır.
Yurgiden	2018	1999-2017	ARDL Yöntemi, Granger Testi, Toda-Yamamoto Nedensellik Testi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Şit ve Karadağ	2018	1980-2016	Toda-Yamamoto Nedensellik Testi	Çift yönlü nedensellik tespit edilmiştir.

Tablo 1. Literatür Özeti Devamı

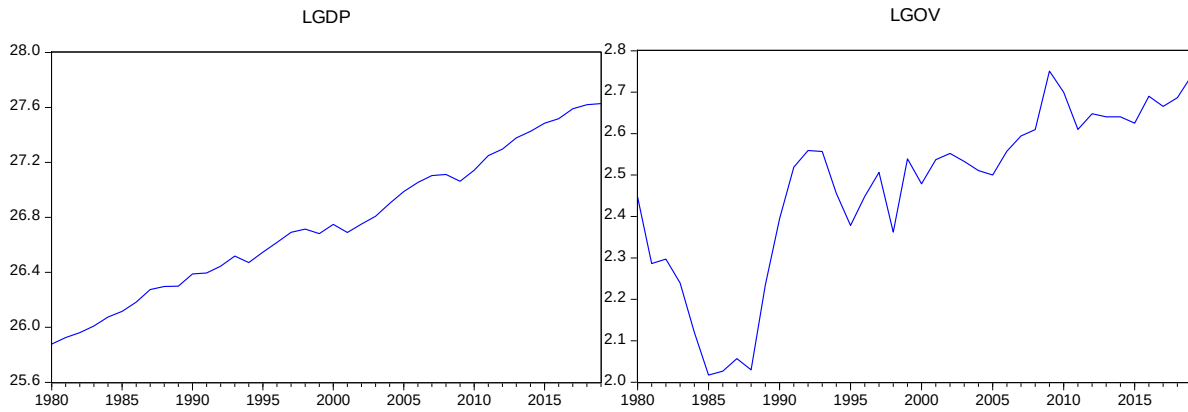
Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme				
Yazar	Çalışma Yılı	Dönem	Analiz Yöntemi	Sonuç
Tekbaş	2019	1990-2017	Gregory-Hansen Eşbütünleşme Testi, ARDL Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Özbay	2019	2006-2017	Toda-Yamamoto Nedensellik Testi, ARDL Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Fırat Tuğlu ve	2019	1998-2018	ARDL Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Aslıkara	2019	1980-2018	VAR Analizi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Zabun	2020	1999-2017	Granger Testi, Johansen Eşbütünleşme Testi	Hem Wagner hem de Keynesyen görüşü destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır.
Atgür	2020	2006-2019	PhillipsOuliaris Eşbütünleşme Analizi, Granger Nedensellik Testi	Çift yönlü nedensellik tespit edilmiştir.
Demirgil Karaca ve	2020	2010-2020	ARDL Yöntemi	Değişkenler arasında eşbütünleşme vardır.
Yılmaz Akbulut Bekar ve	2021	2006-2019	ARDL Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Kızılkaya	2021	1960-2019	Fourier Nedensellik Testi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
İçen	2021	2006-2020	ARDL Yöntemi, NARDL Yöntemi	Wagner Hipotezi desteklenmektedir.
Özen Köse ve	2022	1980-2017	ARDL Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Yavuzer Peker ve	2022	2006-2020	Johansen Eşbütünleşme Testi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.
Gülşen	2022	1999-2019	ARDL-ECM Yöntemi	Keynesyen görüş desteklenmektedir.

Literatür çalışması incelendiğinde, Türkiye için kamu harcamaları ekonomik büyüme ilişkisini uzun dönem inceleyen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte uzun tarih aralıkları için yapılan çalışmaların bir kısmının yapısal kırılmaları dikkate alan analizleri yapmadığı, yapısal kırılmaları dikkate alan çalışmaların ise Toda-Yamamoto nedensellik testi ile söz konusu değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemediği tespit edilmiştir.

3. Veri, Yöntem ve Analiz

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisi için 1980-2019 dönemini yıllık veriler kullanılmak suretiyle, kamu harcamaları ile ekonomik büyüme ilişkisi, Toda-Yamamoto nedensellik testi ile incelenmektedir. Kamu harcamaları ve ekonomik büyümeye ait veriler verileri Dünya Bankası (World Bank) veri tabanından alınmıştır. Değişkenlerin logaritması alınarak analize tabi tutulmuştur.

Grafik 1. Değişkenlerin Zaman Serisi Grafikleri

Grafikte yer alan LGDP, GSYH'nin logaritmasının alınmış halini, LGOV ise kamu harcamalarının GSYH içindeki payının logaritmasının alınmış halini göstermektedir. Grafikler incelendiğinde GSYH değişkeni 1980 sonrasında pozitif bir trende sahip olup 2000 ve 2008 yıllarındaki ekonomik krizlerin etkisi ile negatif eğime sahiptir. Kamu Harcamasının GSYH içindeki payının logaritmik karşılığı olan diğer grafik dikkate alındığında ise 1980-1985 döneminde negatif bir trend söz konusu iken daha sonra söz konusu değişken pozitif trende sahip olmuştur. Nitekim 1990 sonrasında kamu harcamalarının ekonomideki payı artmaktadır. Nitekim Ekler bölümünde belirtilen Ek 1 ve Ek 2'de En Küçük Kareler yöntemine göre hem LGOV hem de LGDP değişkenlerinin trend içerdiği tespit edilmiş olup, bundan dolayı birim kök testlerinin uygulanmasında trendli modellere itibar edilecektir.

Çalışmada aşağıda belirtilen ilişkiler incelenmektedir:

$$LGDP=f(LGOV) \text{ ve } LGOV=f(LGDP)$$

Sırasıyla aşağıdaki hipotezler sınanmaktadır:

GSYH'yı belirlemede Kamu harcamalarının ekonomideki payı açıklayıcı değişkendir.

İkinci fonksiyonda ise GSYH, Kamu Harcamalarının ekonomideki payını açıklayan bir değişkendir.

Değişkenler arasındaki söz konusu ilişkileri test etmeden önce verilerin birim kök içerip içermedikleri diğer bir ifade ile durağanlık düzeyleri analiz edilmelidir. Durağanlık testleri yapılmadan analize tabi tutulan verilerin güvenilirlik problemi olacağı genel kabul görmektedir. Aşağıdaki tabloda değişkenlere ait durağanlık analizleri yer almaktadır:

Tablo 2. ADF Birim Kök Testi

Değişkenler	Düzey		Birinci Fark	
	Sabit	Sabit ve Trend	Sabit	Sabit ve Trend
LGOV	-0.917111 (0.7722)	-4.317711 (0.0081)	-5.864855 (0.0000)	-
LGDP	-0.213975 (0.9282)	-2.631905 (0.2692)	-6.507417 (0.0000)	-6.413262 (0.0000)

ADF birim kök testinde LGOV değişkeni sabit modelde birinci farkı alındığında durağanken, sabit ve trendli modele baktığımızda seviyede durağan olduğu görülmektedir. Bununla birlikte LGDP değişkeni hem sabit modelde hemde sabit ve trendli modelde birinci farkı alındığında durağanlaşmaktadır.

Tablo 3. LM Birim Kök Testi

Değişkenler	Düzey		Birinci Fark	
	Kırılma Tarihi	Sabit ve Trend	Kırılma Tarihi	Sabit ve Trend
LGOV	1994-2004	-5.368465	1991-2007	-6.248017**
LGDP	1993-2002	-6.065610*	-	-
*%10 anlamlılık düzeyinde durağan olduğunu gösterir.				
**%5 anlamlılık düzeyinde durağan olduğunu gösterir.				

LM çift kırılmalı birim kök testinin sonucuna göre LGOV sabit ve trendli modele göre birinci farkında durağanken kırılma tarihleri 1994 ve 2004 yıllarıdır. Bu tarihler kamu harcamalarının bu tarihlerde yapısal kırılma yaşadığına işaret etmektedir. LGDP değişkeni ise %10 anlamlılık düzeyinde seviyede durağandır. LGDP değişkeninin 1993 ve 2002 yıllarındaki kırılma tarihleri kriz dönemlerine denk gelmekte olup iktisadi olarak da anlamlı bulunmaktadır.

Kırılmalı birim kök testine göre değişkenlerden birisi I(0) iken diğeri I(1) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında Toda-Yamamoto testiyle söz konusu değişkenler arasında bir analiz yapılabilmektedir.

Toda-Yamamoto nedensellik testini kullanarak yapılacak bir çalışma için ilk başta VAR modelinde uygun gecikme uzunluğu (p) tespit edilmektedir. Daha sonra, bu gecikme uzunluğuna, en yüksek bütünleşmeye sahip serinin maksimum bütünleşme derecesi (dmax) ilave edilmektedir. Gecikme uzunluğu ile en yüksek bütünleşme derecesinin toplamı ile VAR (p+dmax) modeli koşullmaktadır (Toda ve Yamamoto, 1995: 230). Bu açıdan Toda-Yamamoto ile ortaya konulan VAR (p+dmax) modeli aşağıdaki biçimdedir:

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{p+d} \alpha_{1(i+d)} Y_{t-(i+d)} + \sum_{i=1}^{p+d} \alpha_{2(i+d)} X_{t-(i+d)} + \varepsilon_{1t} \quad (1)$$

$$X_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^{p+d} \beta_{1(i+d)} Y_{t-(i+d)} + \sum_{i=1}^p \beta_{2(i+d)} X_{t-(i+d)} + \varepsilon_{2t} \quad (2)$$

Son aşamada p+d_{max} gecikme üzerinden EKK modeli kurularak değişkenlerin seviyedeki değerleriyle test edilmektedir. Değişkenler için kısıt koyularak hipotezler test edilmektedir. Böylelikle yukarıdaki ilk eşitlikte X_t değişkeninden Y_t değişkenine doğru dolayısıyla Granger nedensellik yoktur sıfır hipotezi aşağıdaki biçimde tanımlanır ve Wald (F-testi) testi ile kısıtlamaların anlamlılığı analiz edilir.

$H_0: \alpha_{2i}=0$ Değişkenlerin maksimum entegrasyon derecesi 1 ve gecikme uzunluğu 3 olduğundan VAR (4) modeli kurulmuş ve Toda-Yamamoto nedensellik test sonucu ile ulaşılan bulgular aşağıda tablo 4'te özetlenmiştir:

Tablo 4. Toda Yamamoto Nedensellik Test Sonuçları

H0 Hipotezi	Ki-kare İstatistiği	Olasılık
LGOV LGDP'in Granger nedeni değildir	8.022288	0.0456**
LGDP LGOV'un Granger nedeni değildir	0.459401	0.9277
**%5 anlamlılık düzeyinde durağan olduğunu gösterir.		

Toda-Yamamoto Nedensellik testi sonucuna göre %5 anlamlılık düzeyinde, Türkiye ekonomisinde kamu harcamalarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik söz konusudur. Bu durum Türkiye ekonomisinde 1980-2019 döneminde Keynesyen hipotezin doğruluğunu tasdik etmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’de 1980-2019 döneminde yıllık veriler kullanılarak Kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin yönünü belirlemek amacıyla Toda-Yamamoto nedensellik testi kullanılarak analiz yapılmıştır. Elde edilen bulgular Türkiye’de söz konusu dönemde Wagner Yasası veya Keynesyen hipotezlerin geçerliliğini sınamak ve bunun üzerinden politika yapıcılara öneri getirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Değişkenlerin logaritmik formda kullanıldığı bu çalışmada hem kamu harcamasının hem de GSYH’nin trende sahip olduğu tespit edilmiş ve bu değişkenlerin birim kök testleri sınanırken trendli modellere itibar edilmiştir. Birim kök testlerinde de hem geleneksel durağanlık analizlerine hem de yapısal kırılmaları dikkate alan LM birim kök testine başvurulmuştur. Elde edilen sonuçlar ışığında serilerden birisi I(0) diğeri ise I(1) olarak tespit edilmiştir. Nedensellik ilişkisinin yönünü belirlemek için ise değişkenlerin I(0)-I(1) olduğunda da analizine olanak sunan Toda-Yamamoto testi kullanılmıştır. Gecikme uzunluklarının ve bütünleşme derecesinin toplamı üzerinden var analizine imkân veren bu test sonucuna göre, kamu harcamasından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Türkiye ekonomisinde 1980-2019 döneminde Keynesyen hipotezin geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan söz konusu incelenen dönem için, ekonomik büyümeden kamu harcamalarına doğru bir nedensellik ilişkisi ise tespit edilememiştir.

Kırılma tarihlerine bakıldığında ekonomik büyümede 1993 ve 2002 yıllarında bir kırılma yaşandığı, ekonomik büyümenin negatif yönlü hareket ettiği görülmektedir. Bu yıllardan sonra ise 1994 ve 2004 yıllarında kamu harcamalarında bir kırılmanın yaşandığı, kamu harcamalarının pozitif yönde hareket ettiği görülmektedir. Söz konusu yıllar incelendiğinde ise Türkiye’nin ekonomik kriz dönemleri olduğu ve bu krizlerden sonra kamu harcamalarında bir artışa gidildiği görülmektedir. Söz konusu durum kavramsal çerçeve açısından incelendiğinde, olağanüstü durumlarda kamu harcamalarının arttığı hipotezini desteklemektedir. Buna karşılık kırılma tarihleri açısından incelendiğinde, Keynesyen politikaların izlendiği, 1980-2019 dönemi için ise Keynesyen görüşün geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Türkiye ekonomisi açısından, benzer ekonomik krizler karşısında Keynesyen politikaların etkili olacağı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bu sonuçlar Türkiye ekonomisinde ekonomik büyüme amacına dönük politikalarda, kamu harcamalarının etkin bir rol oynadığını göstermektedir. Bu durum kamu harcamalarının, ekonomik büyüme doğrultusunda bir politika aracı olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte kamu harcamalarından hangilerinin daha etkin olduğu hususu bu çalışmada eksik kalan bir yöndür. Sonraki çalışmalarda alt bileşenler ile ilgili analizlerin yapılması politika yapıcılara daha somut önerilerin getirilmesine olanak sağlayacaktır.

Kaynakça

Altıntaş, N. (2020). Kamu Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yapısal Kırılmalı ARDL Sınır Testi. Ekonomik Büyüme Yönelik Ampirik Yaklaşımlar (ss. 139-157). Ankara: Gazi Kitabevi.

- Altunç, Ö. F. (2011). Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye'ye İlişkin Ampirik Kanıtlar. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 18(2), 145-157.
- Arısoy, İ. (2005). Wagner ve Keynes Hipotezleri Çerçevesinde Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 63-80.
- Aslıkara, F. (2019). *Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atgür, M. (2020). Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Wagner Yasası'nın ve Keynesyen Hipotez'in Türkiye'de Geçerliliği Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(3), 895-915.
- Demirgil, B. ve Karaca, C. (2020). Kamu Harcama Türlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 515-526.
- Diler, H. G. (2016). Kamu Harcamaları-Ekonomik Büyüme: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 21-36.
- Fırat, E. ve Tuğlu, D. (2019). Finansal Kriz Dönemlerinde Kamu Harcamaları Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1998-2018 Türkiye Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 1-10.
- Gül, E. ve Yavuz, H. (2011). Türkiye'de Kamu Harcamaları İle Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1963-2008 Dönemi. *Maliye Dergisi*, (160), 72-85.
- Gülşen, M. A. (2022). Türkiye'de Maliye Politikalarının Büyüme, Harcama Ve Gelir İlişkisi: Ardl-Ecm Modeli. *Maliye Çalışmaları Dergisi*, (67), 89-106.
- İçen, H. (2021). Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Asimetrik İlişkinin Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 22(2), 1-18. doi:10.31671/doujournal.972977
- Kabaklarlı, E. ve Er, P. H. (2014). Türkiye'de Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyümeye Etkisinin Sınır Testi Yaklaşımı İle Analizi. *Maliye Dergisi*, (166), 268-285.
- Kar, M. ve Taban, S. (2003). Kamu Harcama Çeşitlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(3), 145-169.
- Kızılkaya, F. (2021). Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Kamu Harcamaları İlişkisinin Wagner Yasası Çerçevesinde İncelenmesi: Fourier Yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (69), 52-63. doi:10.51290/dpusbe.843045
- Oktayer, N. ve Susam, N. (2008). Kamu Harcamaları-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1970-2005 Yılları Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 145-164.
- Özbay, E. (2019). *Kamu Harcamaları Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özen, A. ve Köse, C. B. (2022). Türkiye'de Kamu Harcaması Bileşenlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 32-52.
- Pehlivan, O. (2004). *Kamu Maliyesi*. Trabzon.
- Sandalcı, U. ve Sandalcı, İ. (2016). Kamu Kesimi Ekonomik Büyüklüğü ve Kamu Etkinlik Düzeyi İlişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 413-429.
- Savaşan, F. (2019). *Kamu Ekonomisi* (8. bs.). Bursa: Dora Yayınları.
- Şimşek, M. (2004). Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme, 1965-2002. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(1-2), 37-52.

- Şit, M. ve Karadağ, H. (2018). Türkiye Ekonomisinde Kamu Harcamaları-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda Yamamoto Nedensellik Testi. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 33-41.
- Tekbaş, M. (2019). Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: 1990-2017 Türkiye Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 2412-2424.
- Yamak, N. ve Küçükkale, Y. (1997). Türkiye’de Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme İlişkisi. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 12(131), 5-15.
- Yavuzer, M. T. ve Peker, O. (2022). Türkiye’de Maliye Politikalarının Ekonomik Büyümeye Etkisi: Ampirik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 161-178.
- Yavuziğit, M. K. (2022). *Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Data Analizi*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Yılmaz, T. Z. ve Akbulut Bekar, S. (2021). Türkiye’de Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 16-28.
- Yurgiden, H. (2018). *Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği*. (Yayımlanmamış phd thesis). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, C. ve Songur, M. (2011). Kamu Harcamalarının Bileşenleri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Analiz (1980-2010). *Maliye Dergisi*, (161), 365-380.
- Zabun, F. (2020). Kamu Harcamaları Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Ekonometrik Analizi; Türkiye Örneği. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 3(4), 287-305.

Extended Abstract

Background

The relationship between public expenditures and economic growth is among the topics discussed. The fact that economic growth is an important target, especially for the countries of the world, makes public expenditure policies important. As a matter of fact, today's countries of the world are trying to achieve their economic growth targets by intervening or directing the economy with their public expenditure policies. Therefore, the relationship between public expenditures and economic growth is not only important, but also brings new debates.

There are two main views that deal with the relationship between public expenditures and economic growth and stand out in this respect. These are the Wagner Hypothesis put forward by Adolph Wagner and the Keynes hypothesis put forward by John Maynard Keynes. According to the Wagner Hypothesis, there is a causality from economic growth to public expenditures, while according to Keynes, there is a causality from public expenditures to economic growth.

Research Purpose

The aim of this study is to determine what kind of relationship there is between public expenditures and economic growth between 1980-2019 in Turkey.

Methodology

In the econometric study, the stationarities of the variables were analyzed by the ADF unit root test. Due to the presence of structural breaks between 1980-2019, the structural break Lee Strazicich (2003) unit root test was also applied. In addition, Toda-Yamamoto causality test, which tests the causality of

the variables at different stasis levels without loss of information, was used to determine the direction of the variables.

Findings

The study revealed that the Keynesian hypothesis is valid in the Turkish economy in the 1980-2019 period. Accordingly, it has been determined that there is a one-way causality relationship from public expenditures to economic growth.

Conclusion

The results show that public expenditures play an active role in policies aimed at economic growth in the Turkish economy. This indicates that public expenditures can be used as a stabilization policy tool in line with economic growth. However, the issue of which public expenditures are more effective is a missing aspect in this study. Conducting analyzes on the sub-components in future studies will allow policy makers to make more concrete suggestions.

Ekler

Ek 1. LEGOV

Dependent Variable: LGOV

Method: Least Squares

Date: 07/07/22 Time: 16:43

Sample: 1980 2019

Included observations: 40

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.186926	0.036693	59.60044	0.0000
@TREND	0.014449	0.001619	8.923039	0.0000
R-squared	0.676927	Mean dependent var		2.468675
Adjusted R-squared	0.668425	S.D. dependent var		0.205299
S.E. of regression	0.118216	Akaike info criterion		-1.383891
Sum squared resid	0.531055	Schwarz criterion		-1.299447
Log likelihood	29.67783	Hannan-Quinn criter.		-1.353359
F-statistic	79.62062	Durbin-Watson stat		0.508875
Prob(F-statistic)	0.000000			

Ek 2. LGDP

Dependent Variable: LGDP

Method: Least Squares

Date: 07/07/22 Time: 16:44

Sample: 1980 2019

Included observations: 40

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	25.89295	0.015694	1649.910	0.0000
@TREND	0.044014	0.000693	63.55344	0.0000
R-squared	0.990680	Mean dependent var		26.75122
Adjusted R-squared	0.990434	S.D. dependent var		0.516957
S.E. of regression	0.050561	Akaike info criterion		-3.082571
Sum squared resid	0.097143	Schwarz criterion		-2.998127
Log likelihood	63.65141	Hannan-Quinn criter.		-3.052038
F-statistic	4039.039	Durbin-Watson stat		0.646561
Prob(F-statistic)	0.000000			